

Полтавська академія неперервної освіти
ім. М.В. Остроградського

Кафедра розвитку освітніх галузей

Відділ розвитку природничих та

математичних дисциплін

Випускна робота

Реалізація діяльнісного підходу при вивченні теми

«Ліплення з солоного тіста»

Виконав: Поляков Сергій
Володимирович,

місце роботи: м. Полтава, ліцей
№32 «Європейський» Полтавської
міської ради, вчитель трудового
навчання та технологій

спеціальність, з якої підвищується
кваліфікація: трудове навчання

ПОЛТАВА - 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ 1 ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО УРОКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ (ТЕХНОЛОГІЙ)	4
1.1. Діяльнісний підхід в освіті	4
1.2. Діяльнісний підхід на уроках трудового навчання (технологій).....	5
Розділ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА ПРИКЛАДІ ПРОЕКТУ «ЛІПЛЕННЯ ІЗ СОЛОНОГО ТІСТА»	10
2.1. Підготовка до впровадження проекту.....	10
2.2. Методика реалізації теми «Ліплення з солоного тіста» в умовах дистанційного та очного навчання через діяльнісний підхід.....	13
ВИСНОВКИ	17
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	19
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Зміни, які відбуваються в сучасному високотехнологічному світі, вимагають виховання активної і творчої особистості, яка здатна адаптуватися до стрімких змін, генерувати оригінальні ідеї, приймати нестандартні рішення та навчатися впродовж усього життя. Завдання школи в цих умовах - намагатися віднаходити все нові й нові шляхи реалізації цих якостей, формування знань основ наук, предметних та ключових компетенцій, використовувати засоби підвищення мотивації навчання учнів, реалізуючи особистісно орієнтований, діяльнісний та компетентнісний підходи. Державним стандартом загальної середньої освіти передбачено оволодіння учнями певним діяльнісним досвідом, що вимагає від учителя творчого підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності на якісно новому рівні [3, с.23].

Освіта є ключовим елементом національної безпеки, а людина-це найцінніший актив держави. Маємо перетворити освіту на чинник економічного зростання, джерело національної єдності, засіб соціального просування кожного громадянина .

Пріоритет надається навчанню самостійно добувати потрібну інформацію, вичленити проблеми, шукати шляхи їх раціонального розв'язання, вміти критично мислити, застосовувати набуті знання для вирішення нових завдань. Ці завдання сформульовані в новому Державному стандарті базової середньої освіти та Концепції Нової української школи. Нова українська школа – середовище інтегрованого навчання, де діти можуть розвивати навички, які стануть їм у пригоді в реальному житті більше, ніж теорія з підручників. Державний стандарт базової середньої освіти ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів. Діяльнісний підхід в освіті – це спосіб реалізації ідей та змісту Нової української школи [5].

Розділ 1 ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО УРОКУ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ (ТЕХНОЛОГІЙ)

1.1. Діяльнісний підхід в освіті

Діяльнісний підхід передбачає зорієнтованість навчально-виховного процесу безпосередньо на особистість учнів та потребує урахування їх індивідуальних особливостей. На практиці його сутність полягає у персоналізації педагогічної взаємодії, яка передбачає відмову від рольових масок, адекватне включення особистісного досвіду (почуттів, переживань, емоцій, відповідних до них дій і вчинків) майбутніх фахівців. Пріоритет особистості не тільки не применшує ролі вчителя, але і робить його завдання ще складнішим, підвищує вимоги до нього як організатора навчально-виховного процесу. Реалізація цього підходу потребує переведення учнів на позицію суб'єктів пізнання, співпраці та спілкування на основі використання педагогічного прийому «рівності вчителя та учнів». Однією з переваг впровадження діяльнісного підходу в навчально-виховний є зменшення психологічного напруження та створення невимушеної творчої атмосфери під час взаємодії, формування системи цінностей та соціальних установок у сфері міжособистісного та професійного спілкування. Це не лише стимулює ситуацію розвитку, свободу вибору, автономність та незалежність дій, а й одночасно формує відповідальність за прийняті рішення, здатність до рефлексії. В організаційно-педагогічному плані цей освітній процес набуває цілісності лише за умови єдності його структурно-складових компонентів.

На основі досліджень Н. Кузьміної можна виокремити:

- 1) конструктивний компонент, який пов'язаний із добором та композицією навчально-виховного матеріалу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів; плануванням і побудовою педагогічного

процесу; визначенням структури своїх дій та вчинків; проектуванням навчально-матеріальної бази для здійснення навчально-виховної роботи;

2) організаційний компонент, який передбачає залучення учнів до різноманітних видів діяльності, шляхом використання різноманітних активних та інтерактивних методів;

3) комунікативний компонент, який полягає у стимулюванні професійної комунікативної взаємодії та передбачає наявність в учнів практики монологічного та діалогічного мовлення, злиття спілкування і навчання, застосування діалогових форм, методів і прийомів навчання, коли в навчальній діяльності формуються не лише пізнавальні дії, а й система взаємин.

Отже, можна зробити висновок про те, що діяльнісний підхід є однією з основних умов ефективного здійснення навчальної діяльності та характеризується:

- використанням активних прийомів та методів навчання;
- розвитком умінь, необхідних для самостійної навчальної діяльності;
- здійсненням рефлексивного навчання учнів, яке передбачає їх залучення до аналізу спільної продуктивної діяльності, педагога і самих себе.
- дотримання в організації навчання такої структури: мотиваційно-цільового, операційно-функціонального і контрольного-рефлексивного етапів [2].

1.2. Діяльнісний підхід на уроках трудового навчання (технологій)

Реформування освіти вимагає від учителя трудового навчання (технологій) принципово нового підходу до проектування уроку, переорієнтації освітнього процесу від пояснювально-ілюстративного до самостійного продуктивного. Трудове навчання (технології) фактично єдиний предмет у школі, який має можливість створити цілісне, системне уявлення про технічне середовище, яке оточує людину та про технологічність більшості

видів людської діяльності, без якого неможливе існування суспільства на сучасному етапі [1].

Орієнтовними видами навчальної діяльності на уроках трудового навчання (технологій) можуть бути: проєктна, винахідницька, дослідницька, інноваційна, конструкторська, графічна, художня, творча, практична, інтерактивна та інші.

Дитина на уроці трудового навчання (технологій) має змогу розв'язувати реальні життєві задачі та аналізувати, обговорювати свої дії з вчителем та учнями, досягаючи певного логічного завершення. Реалізацію діяльнісного підходу забезпечують інтерактивні методи та прийоми кооперативного навчання, технології розвитку критичного мислення, проєктна технологія, проблемне навчання, перевернутий клас, так і багато інших технік, технологій навчання та навіть прості за змістом STEM-проєкти.

Принцип діяльності виділяє учня як діяча в системі освіти, в той час як вчителю відводиться роль коуча, фасилітатора, модератора освітнього процесу. Технологія проведення уроків за принципом діяльності має на меті наявність послідовних завдань, які забезпечують діяльність учня на кожному етапі уроку. Діяльнісний підхід дає можливість організувати діяльність учнів, інтегруючи її в цілісну систему: спостереження, досліди, самостійний пошук інформації, спеціальні задачі і вправи на розвиток уяви; завдання з моделювання, конструювання об'єктів та явищ навколишнього світу [4].

Трудове навчання на основі діяльнісного підходу відповідає сучасним вимогам до освіти. Величезні можливості для цього надають сучасні інформаційні комп'ютерні технології. Актуальність використання комп'ютерних технологій під час діяльнісного навчання полягає саме в ефективності поєднання корисного і цікавого, навчання і розваги, наочності і інформативності.

Діяльнісний підхід має за мету через практичну дію учня отримати бажаний результат.

Головним напрямом реалізації оновленого змісту цієї галузі є проєктнотехнологічна діяльність учнів, у якій поєднуються та інтегруються всі види діяльності сучасної людини. Методика проєктної технології передбачає інтегрування знань та практичного досвіду.

Проєктно-технологічна навчальна діяльність учнів спрямована на планування, конструювання, проєктування і виготовлення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий продукт. Впродовж створення виробу вчитель, на власний розсуд та спільно з усіма учасниками проєктної діяльності, визначає місце для формування ключових компетентностей в освітньому процесі та відповідні для цього методи та форми організації учнів, техніки, програмні і цифрові пристрої тощо.

Доцільно гармонійно доповнювати освітній простір закладу, коли учні досліджують тему проєкту в бібліотеках, спостерігають за відповідними процесами під час екскурсії, переглядають відео у всесвітній мережі, відвідують з учителем виставки чи музеї, беруть участь в організації коворкінгів, шкільних ярмарків чи аукціонів, долучаються до майстер-класів / тренінгів дизайнерів чи художників / майстрів декоративно-ужиткового / художнього мистецтва тощо. Досягнення учнями очікуваних результатів навчання відбувається у послідовності, яку вчитель визначає спільно з учнівським колективом з огляду на запланований продукт. Сутність проєктної методики, розглянутої в контексті діяльнісного навчання, полягає в тому, що ціль занять і способи її досягнення повинні визначатися з позиції самого учня, на основі його інтересів, індивідуальних особливостей, потреб, мотивів, здібностей.

Основна теза сучасного розуміння проєктної методики зводиться до наступного: «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені потрібно і де й як я можу ці знання застосувати» – і в сучасних умовах знаходить поширення в багатьох освітніх системах, котрі прагнуть знайти розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями.

Проектування є діяльністю зі створення образу майбутнього, передбачуваного явища. Воно є одним з аспектів творчості людини і засновано на плануванні, прогнозуванні, прийнятті рішень, розробці, науковому дослідженні. Ґрунтуючись на поняттях технології навчання і проектування, проектну методику варто розглядати як сукупність пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю, що являє собою дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвиток креативності й одночасне формування певних особистісних якостей учнів у процесі створення конкретного продукту. Фінальний вигляд проекту в трудовому навчанні (технологіях) може мати матеріальне, й інформаційне втілення. Для проектної технології основна мета – отримати кінцевий продукт, а проблемне навчання фокусується на проблемі й процесі її вирішення.

Проблемне навчання стимулює застосовувати навички критичного мислення та вирішення проблем за обмежений час і надає справжній досвід, який сприяє активному процесу вивчення, допомагає систематизувати знання та природно інтегрує навчання в школі й реальне життя. До проблемного навчання входять такі напрями, як дослідження випадків, рольові ігри та симуляції.

Проблемне навчання можна використовувати на будь-якому уроці трудового навчання (технологій), але при цьому звернути увагу на характерні особливості: - проблема повинна стимулювати учнів шукати глибшого розуміння концепцій чи теорій; - проблема повинна вимагати, щоб учні приймали обґрунтовані рішення та захищали їх; - проблема повинна містити такі завдання, щоб для їх вирішення учням необхідно було пов'язати її з попередніми курсами / знаннями; - якщо проблему вирішують у групах, вона має бути такого рівня складності, щоб стимулювати учнів об'єднатися задля досягнення мети; - якщо проблема передбачає багатоетапність вирішення, то початкові кроки мають бути цікавими та відкритими, щоб мотивувати учнів до дослідження. Над проблемною ситуацією вчителю разом з школярами доцільно працювати за алгоритмом: – постановка проблеми / створення

проблемної ситуації; – пошук рішення / збирання й аналіз даних, необхідних для вирішення проблеми; – вираження рішення / висловлення гіпотез; – презентація продукту / формулювання висновків.

Важливим аспектом є пошук справжніх проблем, в яких учні приміряють конкретні ролі, отримують обов'язки, і які справді цікаві в їхньому віці. Робота зі справжніми проблемами допомагає учням продумати аспекти питань, які вони, можливо, не розглядали раніше [6].

Розділ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА ПРИКЛАДІ ПРОЕКТУ «ЛІПЛЕННЯ ІЗ СОЛОНОВОГО ТІСТА»

2.1. Підготовка до впровадження проекту

Проект «Ліплення із солоного тіста» впроваджується у власному педагогічному досвіді вперше. Становлення концепції Нової української школи у ланці середньої освіти спонукає до пошуку та освоєння нових форм, способів, методів та методик реалізації змісту освіти в контексті трудового навчання (технологій). Зміна освітньої парадигми та якісний перехід від накопичення знань до отримання умінь та навичок, розвитку компетентнісного потенціалу впливають і на підготовку вчителя до уроку.

Одним із зручних способів підготовки до впровадження нового проекту у моєму досвіді став метод дорожньої карти.

Графічно-текстове відображення інформації допомагає краще її структурувати, визначити ключові моменти в роботі над проектом. Окрім цього, отриману дорожню карту зручно використовувати при плануванні проектної діяльності разом з учнями. Що і є реалізацією сучасних освітніх потреб з точки зору вчителя, коли результати діяльності використовуються в різних педагогічних ситуаціях (підготовка до проекту і безпосередня його реалізація).

Приклад дорожньої карти представлено на рис.2.1.1. Тема розділена на два логічні проекти. Перший проект це «Дослідження властивостей солоного тіста». У процесі роботи над яким учні:

- знайомляться з новим матеріалом – солоним тістом;
- досліджують властивості СТ;
- практична частина полягає у виготовленні плоского та об'ємного виробу із СТ;

- рефлексія передбачає аналіз найпоширеніших проблем, переваг та недоліків роботи з СТ.

На розгляд першої частини передбачено 8 годин.

Рис.2.1.1. Дорожня карта до проекту «Ліплення із солоного тіста»

Другий проект «Виготовлення об'ємного кролика із солоного тіста» передбачає зміну акценту з дослідження властивостей СТ на отримання навичок ліплення та створення складних комбінованих виробів методом ліплення. У процесі роботи над даною частиною теми учні:

- знайомляться з різними способами та техніками ліплення;
- самостійно готують матеріал (СТ) до використання на основі попередньо отриманого досвіду;
- досліджують способи захисту виробів від вологи;
- розвивають творчі навички розробки власного дизайну виробу;
- розвивають дрібну моторику рук.

На розгляд другої частини теми календарно-тематичним плануванням передбачено 6 годин.

Дорожня карта дає змогу чітко та наочно структурувати, за потреби змінювати та корегувати план роботи над темою.

Чому саме ця тема? Як вчитель трудового навчання переважно викладаю технічні види праці у хлопців. Класи без поділу це 1-2 класи на рік.

До впровадження ліплення в освітній процес дійшов наступним шляхом:

1. У процесі роботи попереднього навчального року просив учнів демонструвати вироби виготовлені їхніми руками, які не відносяться до уроку трудового навчання та освітнього процесу загалом. Результат мене здивував. Третина учнів продемонстрували роботи з пластиліну, повітряного пластиліну та полімерної глини. Поряд з цим були орігамі та малювання. Такі результати спонукали до вивчення тематики ліплення, способів її впровадження в освітній процес.

2. Не менш важливим фактором є доступність технології. Інградієнти до СТ можна дістати в продуктовому магазині, незалежно від регіону чи країни перебування дитини. Даний фактор є важливим у контексті сучасної ситуації в країні. Це дозволяє використовувати проект у дистанційному, очному та змішаній формах навчання. Далеко не кожна технологія має таку гнучкість у застосуванні.

3. Ліплення саме по собі є стародавнім способом самовираження себе та своїх емоцій. Гарно допомагає зменшувати рівень стресу. Розслабляє та захоплює.

На основі проекту дорожньої карти рис.2.1.1. складено розгорнуту дорожню карту, яка представлена у додатку Д.

Отже, самомотивація вчителя проведена, тема визначена та спланована, тож розглянемо способи реалізації проекту.

2.2.Методика реалізації теми «Ліплення з солоного тіста» в умовах дистанційного та очного навчання через діяльнісний підхід

На вивчення теми «Ліплення з солоного тіста» виділив 14 годин. Із них 8 годин дослідження властивостей СТ та 6 – ліплення кролика із СТ. Календарно тематичне планування до теми представлено у додатках А і Б.

З метою зручності до кожного етапу проекту описано орієнтовний варіант діяльності, спрямований на реалізацію діяльнісного підходу при розгляді теми. У процесі підготовки враховано, як можливість очного, так і дистанційного розгляду даної теми. Результати зведено у таблиці, додатки В і Г. Розглянемо приклад вивчення теми «Дослідження властивостей солоного тіста» в умовах дистанційної освіти.

Організаційно-підготовчий етап.

Визначення теми проекту. Обґрунтувати вибір солоного тіста у якості матеріалу для роботи. Вибір базового рецепту СТ.

Рис.2.2.1. Вироби із солоного тіста

Організація пошуку інформації. Розбиття учнів на пошукові групи до 3 учасників. Умовами пошуку є різні джерела інформації: відео на Ютубі, стаття з інтернету, фото/презентація. Виступ груп: обговорення інгредієнтів, їх доступності, пропорцій.

Пошук інформації про СТ. Знайти декілька рецептів СТ та опис його характеристик.

Для представлення інформації і роботи груп можна використати: спільну презентацію, з слайдом для кожної групи; дошку Padlet або Jamboard. *Можна використати, як інтерактив на уроці або як домашнє завдання.*

Робота з моделями-аналогами. Встановлення вимог до виробу.

Пошук моделі виробу для виготовлення. Встановлення критеріїв для вибору або розробки дизайну власного виробу з СТ (учні обирають спосіб залежно від власних навиків).

Базові вимоги: плоский виріб, цільний, з невеликою кількістю оздоблення додатковими елементами, товщиною до 1 см. У дискусії довести важливість виготовлення простих прототипів виробу для дослідження їх властивостей та характеристик

Конструкторський етап.

Розробка дизайну виробу. Визначити розміри виробу, створити малюнок майбутнього виробу у масштабі 1:1. Індивідуальна робота учнів над дизайном виробу.

Технологічний етап.

Замішування тіста. Виготовлення виробу. Сушіння та зберігання.

Індивідуальна робота учнів над виготовленням виробу. За потреби консультація у вчителя. Використання Stop-motion анімації для створення звіту про виконану роботу (мобільні додатки Stop Motion Studio, Life Laps та інші), фото/відео звіт.

Заключний етап.

Підведення підсумків виконаних робіт. Короткий виступ з представленням виробу.

Представлення виробу за схемою: який рецепт тіста використано, скільки спроб і часу пішло на виготовлення виробу, які труднощі виникли при роботі, які отримав відчуття та враження від виконаної роботи. Вчитель першим демонструє виступ за даною схемою (використання камери,

фото/відео матеріалів створених у процесі роботи). Важливо підкреслити, що при виконанні роботи було виконано декілька спроб (бажано зберегти кожна для наочності рис.2.2.2. та 2.2.3.) при виготовленні виробу. Продемонструвати розвиток між першою і крайньою спробами. Важливості критичного самоаналізу власного виробу, визначення проблемних моментів та внесення корективів у робочий процес для покращення результату, як невід'ємного етапу набуття навичок та знань.

Рис.2.2.2. Плоский виріб із солоного тіста (спроба 1 і 2) та інструменти використані у процесі роботи

Рис.2.2.3. Об'ємний виріб із солоного тіста (спроба 1 і 2)

Конструкторський етап.

Розробка дизайну виробу. Визначити розміри виробу, створити малюнок майбутнього виробу у масштабі 1:1.

Індивідуальна робота учнів над дизайном виробу.

Технологічний етап.

Виготовлення виробу. Сушіння та зберігання.

Індивідуальна робота учнів над виготовленням виробу. За потреби консультація у вчителя. Використання Stop-motion анімації для створення звіту про виконану роботу (мобільні додатки Stop Motion Studio, Life Laps та інші), фото/відео звіт.

Рефлексія.

*Обговорення проблемних ситуацій, які виникли в процесі роботи.
Підведення підсумків. Вирішення проблеми надмірно вологого СТ.*

Перевірка якості та ступеню висихання виробу (твердість, колір). Групове обговорення найрозповсюдженіших проблем, які виникли при роботі. Спосіб збільшення в'язкості СТ шляхом додавання борошна, повторне вимішування тіста (наочна демонстрація процесу у процесі бесіди, робота із зразками: з та без додавання додаткового борошна, порівняння властивостей). Зміни властивостей тіста після тривалого зберігання. Важливість розуміння способів корегування властивостей СТ для отримання якісного виробу.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки можемо зробити наступні висновки:

1. Діяльнісний підхід в освіті – це спосіб реалізації ідей та змісту Нової української школи. Який передбачає зорієнтованість навчально-виховного процесу безпосередньо на особистість учнів та потребує урахування їх індивідуальних особливостей.

2. Діяльнісний підхід є однією з основних умов ефективного здійснення навчальної діяльності та характеризується:

- використанням активних прийомів та методів навчання;
- розвитком умінь, необхідних для самостійної навчальної діяльності;
- здійсненням рефлексивного навчання учнів, яке передбачає їх залучення до аналізу спільної продуктивної діяльності, педагога і самих себе.
- дотримання в організації навчання такої структури: мотиваційно-цільового, операційно-функціонального і контрольного-рефлексивного етапів.

3. Технологія проведення уроків за принципом діяльності має на меті наявність послідовних завдань, які забезпечують діяльність учня на кожному етапі уроку. Діяльнісний підхід дає можливість організувати діяльність учнів, інтегруючи її в цілісну систему: спостереження, досліди, самостійний пошук інформації, спеціальні задачі і вправи на розвиток уяви; завдання з моделювання, конструювання об'єктів та явищ навколишнього світу

4. Трудове навчання на основі діялісного підходу відповідає сучасним вимогам до освіти. Величезні можливості для цього надають сучасні інформаційні комп'ютерні технології. Актуальність використання комп'ютерних технологій під час діялісного навчання полягає саме в ефективності поєднання корисного і цікавого, навчання і розваги, наочності і інформативності.

Загалом діялісний підхід у поєднанні з проектно-технологічною діяльністю на уроках трудового навчання створює умови та можливості для максимального розкриття учнями своїх творчих здібностей, креативності,

цілісно сформовану та гармонійно розвинену особистість учня. Учня який отримує знання, уміння та навички спрямовані на використання в житті.

[D0%9E%20%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20\(%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%99\)%20%D0%92%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%A2%D0%86%20%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%87%20%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%9E%D0%87%20%D0%A8%D0%9A%D0%9E%D0%9B%D0%98](https://nus.org.ua/view/yak-i-koly-zastosovuvaty-problemne-navchannya-problem-based-learning/) Дата доступу: 07.11.2022.

б. Як і коли застосовувати проблемне навчання [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/yak-i-koly-zastosovuvaty-problemne-navchannya-problem-basedlearning/>. Дата доступу: 07.11.2022.